

[Text de la presentació de Rafael Nadal al llibre *De Benedicto a Francisco*, d'Arturo San Agustín, a la Llibreria 22 de Girona, el 9 de maig de 2013]

Ja fa temps que alguns dels millors exemples de la literatura contemporània els hem de perseguir pels estants dels llibres de viatges, de sociologia o d'antropologia. Això és el que ha passat amb alguns dels extraordinaris relats d'Arturo San Agustín, en especial: *Estoy en Buenos Aires, gordo*, un viatge al Buenos Aires del *corralito* que és de llarg el millor retrat que he llegit de l'Argentina contemporània —un llibre d'aquells que entren tan bé en la literatura anglesa i que aquí no acaben d'estar mai ben ubicats—; *Sapore di sale*, la crònica fantàstica d'un viatge a Cinque Terre amb els germans Lombardo (del restaurant Tramonti de Barcelona) i en Joan Manuel Serrat, o *El buitro en el Tíber*, una descarnada i provocadora alegoria contra l'Europa que no s'agrada i que ha sucumbit a l'autoodi (segurament un llibre per rellegir més endavant, quan passi el temps, i per redescobrir igual que Itàlia va redescobrir Oriana Fallacci).

Aquesta maledicció s'ha agreujat amb la trilogia ambientada en escenaris religiosos: *Un perro verde entre los jóvenes del Papa*, *En Tarso ya no suenan las campanas* i aquesta agilíssima i apassionant crònica vaticana que avui presentem. Literatura sempre de primer ordre, condemnada directament a l'estant de religió.

A més d'un grandíssim escriptor, ara mateix segurament el millor escriptor català en llengua castellana, l'Arturo també és un dels grans periodistes de casa nostra. Anys enrere, la professió li va reconèixer de

manera gairebé unànime el mestratge i l'encert a l'hora de renovar l'entrevista: l'entrevista diària, de llarga tradició al periodisme català, i l'entrevista en profunditat, incorporada als nostres diaris una mica més tard. També ha estat reconegut per les seves columnes incisives, les quals ha signat com a Arturo San Agustín i com a Merlín. I, darrerament, s'ha passat amb una intensitat gairebé compulsiva a la crònica, la qual, de fet, sempre li havia agradat. Potser perquè, a la crònica, és on periodisme i literatura es troben d'una manera més natural: sense literatura no hi ha futur per al periodisme escrit i ja fa temps que algunes de les millors expressions de la literatura es troben als llibres de cròniques periodístiques.

Arturo és, doncs, tan bon periodista com escriptor. I encara que ell potser no hi estarà gaire d'acord, també és un intel·lectual de primera. No, no escriu assaig; no pontifica, ni tan sols intenta fixar i difondre línees de pensament. Però sempre posa el dit a la nafra, observa, descriu i col·loca els fets en fila índia, en la cadència justa i precisa per provocar i obligar el lector a aprofundir en les seves pròpies reflexions.

Els seus darrers llibres són bàsicament això: esplèndides provocacions intel·lectuals. Els arguments són excuses per a la bona escriptura, però també per donar-se el gust d'acabar dient en veu alta i a la brava tot el que pensa; per exercir d'anarco-conservador i, de retruc, dir el que pensa molta gent. L'Arturo diu el que molts de vostès voldrien dir si no fossin tan políticament correctes. Ho diu per vostès. I no sé si li ho agrairan prou.

L'Arturo, escriptor, periodista i intel·lectual, és curiós, observador, inquisitiu, incisiu... Sovint impertinent. Gairebé sempre, políticament incorrecte. I sempre, sempre imprevisible: capaç de posar algú en evidència sense miraments, amb les invectives més punyents, i de sorprendre't amanyagant suament algú altre si decideix que és dels bons. I pregunta com ningú. I repregunta.

Però hem de parlar de Roma.

Per un escriptor brillant hi ha poques ciutats com Roma i pocs escenaris com el Vaticà per convertir-los en protagonistes d'una narració ambiciosa.

Per un periodista observador i incisiu, hi ha pocs esdeveniments tant suggerents com la dimissió d'un Papa i tota la litúrgia que acompanya l'elecció del substitut.

Per un intel·lectual provocador, hi ha pocs debats com el del paper de la religió en les societats modernes.

Per això l'Arturo San Agustín ha escrit aquesta crònica vaticana, *De Benedicto a Francisco*, que avui tinc el gust i l'honor de presentar-vos.

Que l'Arturo coneix bé Roma ho sé des d'una tarda, fa més de quinze anys, que em va parlar dels gats i em va recitar Alberti abans de resseguir el rastre d'alguna seva trobada amb Fellini.

Que té contactes al Vaticà també ho sé des d'aquell vespre que el vaig acompanyar a Radio Vaticana, on l'esperava el portaveu del Papa, el jesuïta Federico Lombardi, que li acabava de concedir la primera entrevista a un mitjà espanyol.

Aquest cop, però, m'ha sorprès. El dia que *De Benedicto a Francesco* va sortir d'impremta vaig acompanyar-lo en un viatge de tres dies a Roma. Només d'arribar a la ciutat em va portar a berenar amb unes monges del Trastevere.

—¡El escritor, ha venido el escritor! —van començar a cridar les monges quan van obrir i van veure l'Arturo al pas de la porta. De seguida va comparèixer la superiora.

—Hemos rezado mucho por el éxito de su libro.

Aquella tarda, les monges ens van donar bunyols i ens van passejar pel jardí i per la pista de voleibol del convent. Hi juguen mitja horeta els matins de diumenge i els dels dies de festa.

—Bueno, el domingo se nos fue un poco el tiempo y estuvimos jugando más de una hora... ¡La euforia por lo del Papa!

Després em va dur a un col·legi major de l'Opus. Érem al menjador i el director em va agafar per sorpresa:

—L'Arturo em diu que t'he d'ensenyar el nostre secret. Vine.

Es va ajupir, va aixecar una fusta que dissimulava una obertura al terra de la sala i vam començar a baixar unes escales metàl·liques i a recórrer tot de passeres elevades per sobre d'una autèntica excavació arqueològica. Fins que vam arribar a les ruïnes d'un temple de Mitra, amb unes pintures fantàstiques.

Vam tornar al Trastevere, a sopar amb l'ex rector d'una de les universitats pontifícies i amb el «número dos» del dicasteri pels laics. Aquell vespre, mentre endrapàvem uns *carciofi* a la romana vaig descobrir algunes coses de la High Church: la cúria vaticana dels

cardenals i els alts funcionaris de la Santa Seu. I vaig saber que el clero jove, amb menys respecte, o amb més ironia, prefereix referir-s'hi com la Happy Church.

Havent sopat, vam anar a parar a un d'aquests edificis que tenen una placa que els identifica com a territori papal fora dels murs vaticans: *Edificio extraterritoriale*. Per fora, semblava una portalada qualsevol d'una d'aquelles cases velles del Trastevere, però vam entrar en un gran pati rodejat d'un enorme edifici d'oficines. La tercera planta semblava reservada als habitatges, perquè al passadís exterior, que donava la volta a tot l'edifici, hi havia testos i jardineres. Després d'un hivern especialment fred i plujós, aquell era el primer vespre d'autèntic bon temps a Roma i les portes dels apartaments eren obertes i els ocupants eren a fora, al passadís, xerrant i fumant, abans de retirar-se a dormir.

—¿Qui són? —vaig preguntar.

Eren una dotzena llarga de cardenals que viuen a l'edifici ministerial. De lluny, només vaig identificar el polonès que dirigeix el dicasteri per als laics, perquè l'endemà ens hi havíem d'entrevistar. És un boig del futbol i seguidor del Barça, i l'Arturo li duia una samarreta signada. També en duia una altra que va causar un cert enrenou uns dies després quan va ser entregada al destinatari. La dedicatòria deia textualment: «A su Santidad el Santo Padre, Leo Messi».

Els dies següents vaig confirmar que l'Arturo San Agustín parla molt amb bisbes, arquebisbes i portaveus del papa. Parla amb abats i priors benedictins; amb jesuïtes, amb salesians, amb dominics i amb

numeraris de l'Opus Dei.

I també parla amb quatre o cinc cardenals. Dinen en algun reservat discret d'un restaurant romà i mengen aquells *cannoli* de crema que feien expressament per a Joan Pau II. En aquests dinars, el debat és impagable. L'Arturo no perd ni un gram de la seva mordacitat, però els interlocutors saben que va de cara, que respectarà les seves paraules, que no hi va només per a trobar respostes que justifiquin els articles escrits prèviament. Això, avui és molt valorat per una Església intel·lectualment maltractada pels periodistes i escriptors espanyols. Alguns combats dialèctics són deliciosos:

—Calma, calma, no te precipites —li va demanar en una ocasió un d'aquests cardenals al nostre escriptor—. Si te refieres a aquelles sotanas que permetían disimular el chaleco antibalas para ser usado durante el viaje a Polonia, nunca se llegaron a encargar. Juan Pablo II se negó a llevar chaleco antibalas.

—No me refería a esos inocentes chalecos, cardenal. Además, creo que me estoy contradiciendo a mí mismo. También el misterio con minúscula es necesario.

El cardenal va callar una estona amb cara de preocupat i després va deixar anar:

—No entiendo nada. A veces creo que yo soy el periodista y tú eres el cardenal de la curia.

Ja ho he dit altres vegades i ho torno a dir solemnement: l'Arturo és un luxe que no ens podem perdre, i no sé si sempre el mitem convenientment. Per això demano un cop més als editors que l'editin i

el promocionin com es mereix i als llibreters que deixin de marejar-nos amagant els seus llibres als estants de política, d'antropologia o de religió. Facin el favor de posar-lo a literatura, perquè els llibres de l'Arturo son llibres de pensament, d'idees, però per damunt de tot són literatura de primera, d'aquella que provoca un plaer intens quan t'hi acostes.

Com aquesta descripció memorable del Te Deum a la catedral de Buenos Aires, on l'Arturo va escoltar per primera vegada el futur papa Francesc: «También allí, en primera fila, en la catedral, estaba el llamado Hombre Mediocre, aquel presidente Eduardo Duhalde que tenía hechuras de actor secundario de una película de Coppola con padrinos y ahijados. Tremenda la cara que se le iba poniendo al mandatario argentino, al de la banda y la vara de mandar, y a su mujer, la Chiche, a medida que el cardenal Jorge Mario Bergoglio les iba dando con un trozo del evangelio según san Lucas.»